

R e z e r v a p a m ě t i

Konečně nastala doba, kdy je pro všechny zvlášť zajímavé nahlas uvážovat o státních a stranických zaležitostech. Formuje se, aktivizuje se a stává se stále účinnějším veřejné mínění.

Otevřeme-li noviny či zapneme televizor, vidíme, že probíhá zápas za splnění závěrů XXVII.sjezdu KSSS, všichni se přeorientovávají a všichni kritizují. Rozumem vítám patos, pranýřování, ale srdce při tom bolí. Nahromadilo se příliš mnoho špatného. Příliš mnoho lidí se stranickou legitimací klamalo a zrazovalo stranu. Říkám si, že pravda je léčivá, dobře že netajíme své neduhy. Je třeba tím projít, abychom mohli s čistým rukama a s čistým svědomím bojovat za linii strany.

Nejijeme, abychom mohli potvrzovat... Co a jak potvrzujeme? Potvrzujeme myšlenky XXVII.sjezdu. Tak tomu má být, ale problém je, že tomu tak není všude a vždy. Od různých lidí slyšíme přibližně jedno a totéž. Od slov k činům je stále ještě daleko. Výměna kádrů nevede zdaleka všude k rozhodné změně stylu a metod práce. Vypadá to tak, že v Moskvě se mluví nově, ale jinde je všechno po-staru: řeči o přestavbě a urychlení často zakrývají nedostatek obojího.

Opět vysvětluji sám sobě, že všechno nejde hned, vždyť od sjezdu neuplynul ještě ani rok. Probíhá obravská přeměna a nelze očekávat, že všechno se udělá okamžitě. To je pravda, nelze... Nemohu se však zbavit myšlenky, že nedoceňujeme rozsah a sílu odporu, který stojí proti strategií urychlení, proti orientaci strany na revoluční přestavbu celého našeho způsobu života. Nejsme náchylní k tomu zmírňovat a zakrývat ostrost a hloubku společenského zápasu, kterým prochází strana a země? Je to jaksi nedobré, nepříjemné, podivné: zápas o závěry stranického sjezdu v sedmdesátém roce sovětské moci...

Nezávno psala "Literaturnaja gazeta" o tom, jak v Rostově na Donu stovky lidí, úřadům a veřejnému mínění naschvál okázale pohřbívaly podvodníka Buďnického. Právě o těchto lidech zpravodaj listu napsal: "Čtěl bychom nahlas křičet: Pozor, ONI útočí! Dokonce mi připadá, že nepohřbívali Buďnického, ale pokoušeli se pohřbit všechno nové, co se rodí v našem životě a v podstatě NÁS."

Také mi to tak připadá. Ne, ONI neztratili naději, že NÁS pohřbí, že NÁS nedovolí navždy skoncovat s lajdáctvím a nehospoďárností, nespravedlností a korupcí, s nekontrolovatelností "špiček", s formalismem a byrokratismem.

"Domácí byrokratický sovětský socialistický konzervatismus" - tak můžeme slovy spisovatele Sergeje Zalygina definovat svého hlavního ne přítele. "Sovětským socialistickým konzervativcům" a jejich početnému okoli plně vyhovoval takový "pořádek". Bojí se veřejné informovanosti. Odvykli si bývat tam, kde bývají "prostí" lidé, hovořit s nimi. Nepotřebují samostatnost, protože ta s sebou přináší odpovědnost. Nezvykli si přesvědčovat, zvykli si podezírat a zakazovat. Je to tak pro ně jednodušší.

Nyní umkli. Opakuji však, že neztratili naději... Čekají, že se jejich doba vrátí. Stačili si připravit nástupce - mladší pracovníky, tak říkajíc "modernějšího" vystupování, ale uvažujících v kategoriích uplynulých desetiletí, minulých zkušeností. Tito nástupci jsou ochotni mluvit o přestavbě. Ale předělat sebe - to je velká otázka.

Mají přátelé uvažují přibližně takto: Klid. Veďení všechno ví a chápe. Klíčové pozice jsou ve spolehlivých, energických rukou. Lid a strana podporují linii sjezdu. Takže nebuď nervózní, nezveličuj možnosti lidí v erejška. Taková logika mě však neuklidňuje. Neuklidňuje, protože za mého života nás již dvakrát vrhli zpět, dvakrát se jim podařilo zabránit uskutečnění aktuálních nutných přeměn.

Nemohu nepřimomenout XX.sjezd KSSS. Jako komunista, jako občan a jako osobnost jsem se zformoval pod vlivem myšlenek tohoto sjezdu. Tehdy začala moje "přestavba", přestavba trvajících celý život. Pro mladé stranické pracovníky té doby /bylo mi 25 let a pracoval jsem jako ved. odd. propagandy OV/ byl XX.sjezd očistnou smrští, jež umožnilo hledět do budoucna s nadějí. Učili jsme se myslet, jednat, oponovat. V údivu, s bolestí a s hrůzným pocitem vlastní bezmocnosti jsem se já a celá moje generace dívali,

Myšlenky jednoho ze skutečně historických sjezdů naší strany zanášel krátký písek. Nedokázali jsme tehdy obnovit životodárný demokraticko-leninských norem stranického a státního života, překonat nemou pokoru atolizství a pochlebování nadřazeným, naučit se seriózně a otevřeně hovořit o svých vlastních záležitostech. Nikita Chruščov, který se postavil proti stoupcům Stalijova kultu osobnosti, brzy připustil a podporoval oslavování vlastní osoby. Leonid Brežněv, člověk, kterého příroda bezpochyby obdařila zdravým rozumem, ze sebe nechal udělat památník vlastní osobě. A tak to šlo dál podle funkcí a vlivu - jako kruhy na vodě...

Přišel XXVII. sjezd KSSS. Spočínulo na něm dvojnásobné, trojnásobné břímě. Bylo třeba vrátit se o celé roky zpět, k politickým a hospodářským úkolům, které jsme začínali řešit, ale nevyřešili. K vyřešení těchto úkolů je zapotřebí mnohého. Četné nástroje a faktory - ekonomické, politické a ideologické - stimulující přestavbu již byly uvedeny v činnost. Existuje však ještě jeden faktor, ještě jedna rezerva, kterou je třeba mobilizovat - rezerva paměti. Má-li nynější přestavba úspěšně proběhnout, je třeba vynasnažit se "vzpomenout si", pochopit proč skončily nezdarem přestavby z let 1956 a 1965.

Analýza událostí oněch let není únikem do minulosti. Je plně v rovině nynějších starostí a obav. Některé stránky z minulosti, o kterých mlčíme, se mstí přítomností, v níž se ona minulost opakuje. Vždyť ani dnes jsme přece neprorazili všude clonu polopравd. A dnes, dříve než jsme se rozjeli plnou rychlostí, už se ohlížíme po brzdách.

Zřejmě právě proto tak opovážlivě pohřbívají Budnického. Právě proto znovu doufají, že ONI NÁS přežijí. Zřejmě právě proto je tolik pozorovatelů, kteří sice chápou a sympatizují, ale plně nevěří, že tentokrát strana neustoupí.

A právě abychom jim pomohli zaujmout stanovisko orientované do budoucnosti, abychom neoponechali konzervativcům naději na návrat minulosti, abychom se sami cítili ještě jistější v přítomnosti, musíme - kromě všeho ostatního - aktivizovat rezervy paměti. Je třeba "vzpomenout si", co a jak jsme dělali, kde a proč jsme chybovali.

Letošní rok je jubilejní, rok sedmdesátého výročí Věšského října. Budeme hodně psát a mluvit o revoluci, o dějinách výstavby socialismu, o dějinách strany. A jestliže znovu místo výkladu skutečných dějin, se všemi jejich úspěchy a nezdary, hrdinstvím a dramaty, s celým bohatstvím jednajících osob, budeme říkat jen něco, budeme předkládat cosi bezbarvého a přičemného, jak můžeme počítat s důvěrou lidí?

Dodejme si tedy odvahy a počínajme se tak, aby se moment pravdy neproměnil v pouhý záblesk pravdy, ale stal se nedílnou součástí života sovětské společnosti - při úvahách o minulosti i při analýze přítomnosti.

Moje myšlenky jsou možná příliš útržkovité a roztěkané. Ale nepíší vědecké pojednání s nezbytnými objasňujícími poznámkami, s vyvažováním kladů a záporů. Píší o tom, jak chápu současnost, minulost a jejich vzájemné souvislosti, píší o tom, co jsem prožil. O tom, co bych nechtěl prožít znovu.

...Právě skončilo zasedání ústředního výboru KSSS. Čekali jsme na ně s netrpělivostí. S netrpělivostí naděje. Plenární zasedání ústředního výboru potvrdilo nezvratnost, nezrušitelnost změn v naší společnosti. "Ústupovat nemůžeme, a také nemáme kam" - tato slova přečně vystihují skutečnost.

Alexandr B o v' i n

Nová doba 5/87. Kráčevo.